

LENGYEL BALÁZS RAVATALÁNÁL

Nagy kort ért meg, de évtizedeken keresztül szorongató közegben kellett élnie. Első könyvét, *A MAI MAGYAR LÍRÁ*-t majdnem egy negyed századdal később követte a második. De így is terjedelmes életművet hagyott az utána jövőkre. Micsoda hivatástudat kellett hozzá, vagy annál is több: elemi szenvedély, hogy végül is betöltse a neki rendelt teret! Egyetemista korában kezdte. Újságcikkkel, kisesszéekkel, kritikákkal. De alighogy elkezdte, jött a háború. Kivette belőle a részét. Két évig katonáskodott, veszélyes helyen is, a Muraközben, vele gyönyörű, még alig felnőtt felesége, Nemes Nagy Ágnes. Milyen tündökletes elbeszélő költeményben, a *MIHÁLYFALVI KALAND*-ban idézi majd meg azt a lidérces világot! S ami ezután következik: a karpaszományos tisztjelölt katonaszökevény lesz, bujkálva várja ki a háború végét. Végre béke, egy remélt emberibb világ ígéretével. A Márciusi Front részesét, a népiek mozgalmához közeli írójelöltet akár politikai pálya is várhatná. Egy ideig dolgozott is a belügy-, majd a kultuszminisztériumban. De becsvágya, tehetsége másfelé szólította. És nemcsak írni, hanem folyóiratot indítani, összefogni nemzedékét, a huszonéveseket. Arról akartak beszélni, új nyelven, ki-ki a maga módján, ami történt, amivel valahogy el kell számolni. A főszerkesztő Lengyel Balázs Babits Mihályt mutatta fel nemcsak esztétikai, hanem erkölcsi, világnézeti, politikai mintául is. Ez lett aztán az *Újhold* célba vehető közepe, lehetett támadni, úgy látszott, lehet védeni – csak éppen nem egyenlő eséllyel. A lap két esztendőig élt. Megfojtották, mint a többi, pártparancsokhoz nem igazodó folyóiratot. Vele együtt a negyedik nemzedék java is elnémult. Derékba tört Lengyel Balázs ígéretesen induló pályája is. Hogy is lehetett volna szükség a fordulat éve után független kritikusi-kritikai szellemre? Jött a hosszú hallgatás, a többnyire kelletlenül, ritka pillanatokban akár mulatságul is űzött irodalmi bérmunka. Az átdolgozások, az átírások, az előadások, úgy, ahogy Mándy Iván megírta. De az egykori újholdasok, a hozzájuk társult, hasonló sorsú öregebbekkel, a hallgatás éveiben is összetartottak. Eleinte eszpresszóokban. Később már biztonságosabb volt Lengyel Balázsék Kékgolyó utcai lakása. Ott jutottak szűk körű nyilvánossághoz, ott jártak kézről kézre a tilos kéziratok. Mert verset, még regényt is, lehetett az íróasztalfióknak írni. De esszét, kritikát, tanulmányt? Lengyel Balázs hát fordított, ifjúsági regényeket írt, remek meséket, pénzért, napszámban. De új esszékötetete csak 1972-ben jelenhetett meg. A hosszú kihagyást azonban sértetlenül vészelte át. Úgy tetszik, a vers a prózájánál is jobban érdekelte. Most már sűrűn megjelenő könyveiben a kortárs költészet szinte teljes színeképe ott van. Mert egy olyan kastélyról álmodott, amelyben mindennek helye van, ami jó. A kritikus dolga: amennyire csak lehet, elfogulatlanul ítélni. Némi túlzással talán: egymaga elvégezte, amire kritikusaink, irodalomtörténészeink csapatban is alig-alig vállalkoztak. Portréiban, *közelképeiben* úgy írt a versről, ahogy csak a költőmesterség művelői tudnak.

Elemző alkat volt, figyelme a csak nagyítóval látható részletek felé fordult. De elemzése mögött mindig ott érzik a mindent helyére tevő szándék, a viszonyítás. Vagyis: a szintézis keresése. A jelenkori líra háttérében magától értetődően ott van a félmúlt, a régmúlt magyar és külföldi lírája. Egy egész visszhangos tartomány. Aztán felébredt a tetszhalálból az ifjúkori szándék: a lapalapítás. Az első kísérlet, a forradalom napjaiban, ugyan bőrtönnel végződött, de aztán, negyven évvel a hajdani *Újhold* rajtja után, végre megjelenhetett az *Újhold*-évkönyv. Szerkesztőtársaival a legjobbakat nyerte meg. Öregeket és pályakezdőket. Ezúttal is csak a színvonal számított. Hány nagy vers, emlékezetes elbeszélés, regény és novella, nagyszerű tanulmány, érdekes dokumentum jelent meg az egymás után sorjázó kötetekben!

Lengyel Balázs legsajátabb műfaja, az esszé: szépirodalom. Minden sorában érzik, hogy írójának, így vagy úgy, közvetlen köze van a tárgyhöz. Írásaiban éppen ezt a visszafogott, fegyelmezett, mégis hevesen személyes hangot szeretem. A csíráatlanított elviség, az alkalmazóján óhatatlanul elhatalmasodó tanok hiányát. Egy-egy színes, testes-tartalmas jelzővel, határozóval, egy váratlan, sokfelé ágazó képpel egymást sokszorozó képzeteket indít el az olvasóban. Még inkább akkor, ha, egyszer-egyszer, lerázza magáról a tárgyául az irodalmat választó esszé kötelmeit. Ha, igazi írói érzékenységgel, tárgyiassággal megírja a hátsó fal infarktus kórtörténetét. Ha egymás mellé állítja, egymásra másolja a két Rómát, az 1948-asat és a negyven évvel későbbit. Ha az eleven vagy vakfoltokkal megroncsolt emlékeit átvilágítja negyven esztendő vagy az éppen szemlélt jelen tapasztalataival. Ha egy hetvenvalahány éves férfi közérzetét módosítja, feldúsítja a keservesen szép, eltűnőben is tapinthatóan eleven múlt darabjaival. A KÉT RÓMÁ-ban az egymástól távol eső idők, terek, hangulatok, történetek közt olyan kötetlenül-kiszámíthatatlanul csapongó elbeszélés meg-megsűrűsödő pillanatai, kétszereplős kisdramái most, színre vivőjük halálával még megrendítőbbek lettek. Valami járulékos, sötétben sugárzó energiával telítődtek.

Lator László

DIALÓG

Budai György halálára

- Budai. Hallottad?
- A nevit? Persze.
- Most halt meg.
- Aha.
- Gyerek volt. Ötven. Meg még néhány.
- Az emberélet útjának felén...
- Na, ja, a fehér ember talán kihúzza százig. Ma már. Orvosok, gyógyszerek...
- Meg a sport.
- Meg szerencse. Meg pénz, paripa, fegyver...
- Na, nála az nem. Csak szigony. Szigonypuska. Vörös-tenger. Többek között.
- Meg minden.
- Az élet császára.
- Is. És mégis.
- Hát igen. Előfordul. Egyszer mindenki átesik rajta.
- Egyedül. Egyedül esünk át a halálon. Te mennyi vagy?
- Negyven.
- Na, ja. Előtted az örökkévalóság. Akarod, hogy felírjam a nevét?
- Minek?
- Csak. Budai. I-vel. Felírom háromszor. Jó?
- Minek?
- Emlékeztet.
- Nem nagyon ismertem.
- Ne is rá emlékezz.
- Hát?
- Az elmúlásra.
- Huhú, nagyon mély vagy!
- Csak ha muszáj. Budai, háromszor.

'07. 03. 09.

Jancsó Miklós

Budai György ötvennégy éves korában meghalt. Üzletember volt, aki elkötelezte magát a magyar kultúrának, mecénásként és szervezőként támogatta a magyar képzőművészetet, múzeumiügyet, színházat, filmet, zenét, irodalmat, folyóiratokat, felsőoktatást, és tette mindezt mindig a háttérből, önzetlenül, művészetszeretettel.

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram, a Tiara Rt.,
valamint a Szerencsejáték Zrt. támogatásával jelenik meg

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

nka

Nemzeti Kulturális Alap

TIARA